

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél iven. ~ Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-évre 7 korona. ~ Egyes szám ára 30 fillér. ~

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium; ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

A mi hagyományaink.

(1916 március 25-én széniori beiktatás alkalmából elmondott beszéd.)

Nem azoknak a feladatoknak lelkiismeretes, buzgó teljesítését akarom figyelembe ajánlani, amelyekre a hivatali eskü kötelez. Gondolni sem szabad, hogy az Isten felséges nevére hivatkozással elvállalt kötelességeket az egyház kebelén nőtt ember ne akarná minden erejének megfeszítésével híven teljesíteni.

Olyan kötelességek teljesítését akarom kérni, melyeket a szoros hivatali teendők között nem kell, de nem is elég teljesíteni, amelyek teljesítésétől a mi szolgálatunkat végezőnek egy pillanatra sem szabad megszűnni, amelyeknek kell folytonosan élni s amelyeket ebben foglalhatok össze: ápolni és fenntartani a mi nagy, szent hagyományainkat.

Nem szeretném, ha félreértenének. Amikor e mi hagyományaink ápolásáról, megőrzéséről szólok, távolról sem arra gondolok, hogy valamely régi intézménynek valamely újabb intézménnyel szemben, valamely régi intézmény szellemének valamely új intézmény szellemével ellentétül fennmaradását, érvényesülését, győzedelmeskedését óhajtanám. Ilyen ellentéteket s ellentétekből származó ilyen törekvéseket én itt nem látok, nem kívánok, s ilyenektől nem is félek.

De igenis gondolok azokra a hagyományokra, amelyeket a külső szervezetében több változáson átment iskola negyvedfélszáz év óta folyton megújuló de soha ki nem cserélődő ifjúsága őriz, azokra az intézményekre, melyeket ez az ifjúság a maga számára alkotott és fenntartott.

A debreczeni iskola eleinte maga az ifjúság volt és a szénior akkor nem csak elsője, de előjárója is volt az iskolának. Azután az ifjúság kezéről átment az iskola Debreczen város kezére, mely hosszú időn át a „mi iskolánk“-nak nevezte azt. Majd, amikor a városnak többé nem volt szabad az addigi mérték szerint támogatni

a kollégiumot: a debreczeni egyház szárnyai alá került az, ahonnan megint a tiszántúli egyházkerület hatósága alá jutott. De ügylátszik, még az egyházkerület sem lett volna az iskolának végleges gazdája, mert hiszen magáénak tekintette azt az egész magyar reformátusság, amint gyönyörűen bizonyítja a kollégium homlokzatának felírása: „Épült a magyarországi helvétziai vallástételt követő ekklezsiák adakozásából“, s amint a 19-ik században rendszerint nem is „debreczeni református kollégium“-nak, hanem „a reformátusok debreczeni kollégiumá“-nak nevezik. Ehelyett a fejlődés helyett egy még magasabb fokú: az állami egyetem jött. De im ugy-e bár nem ez az első eset, hogy a Debreczenben felsőbb tanulmányokat folytató ifjúság oktatását végző iskolának változik a gazdája. — anélkül, hogy maga az ifjúság változnék.

Az egyetem persze hogy más, mint ami a kollégium, mások a hatóságai, mások az eszközei, de az ifjúság, amely itt tanul, csupán a rendes anyagcsere útján felfrissülve, ugyanaz marad.

Ennek az ifjúságnak a boldogsága, a szebb, barátságosabb, nemesebb élete teszi szükségessé a mi hagyományaink hűséges megőrzését.

Látott már bizonytalán gyarló kicsi házat, melynek aprók az ablakai, rozogák az ajtói, itt-ott támogatásra szorulók a falai, szűkösek a szobái, melyhez azért a gazdájuk szívósan ragaszkodik, melytől meg nem válna, mert a rozoga ajtókon s a dűledező falakon belül apja s nagyapái szellemének suhogását érzi. És látott díszes, fényes palotát, mely nem hagy fenn semmi kívánni valót, melyben megtalálni mindent, amit a kényelem s az egészség kíván, s amelyetől gazdája mégis gond nélkül szívesen megválna, mert nem csatolja hozzá semmi kedves emlék, az elődöknek semmi ereklyéje. Én nem tudom, de azt hiszem, minden ember boldogabb abban a bár kicsi, bár ódon, bár javítást kívánó házban, amelyben elei is laktak, mint abban, melynek lételet csak jó vagy rossz üzletnek tekintheti.

A mi ifjúságunknak meg van a maga őseitől örökölt hajléka. Ezt a kis hajlékot, legyen bármily egyszerű, ne cseréljük el semmiféle díszes palotáért. Az ifjúság vezetői az ifjúság boldogságáért felelősek, hogy ezt a hajlékot megtartsák és tovább építsék.

A mi hagyományunk az a szellem, mely a debreczeni ifjúságot mindig betöltötte, mióta a debreczeni iskola áll. Az erős magyar nemzeti érzés, a munkás és önfeláldozásra kész hazafiság, a tudományokban a szabad vizsgálódás, a társadalomban a demokrácia, az Isten irányában alázatosság, az emberekhez szeretet, magunk vállalásában hűséges buzgóság, más vallásának tiszteletben tartása, az egyházban lankadatlan szolgálat, de embertársainknak nem az egyházhoz való viszonya, hanem belső értéke szerinti megítélése: im ezek az érzések s ezek a gondolatok tették a debreczeni ifjúság hagyományos szellemét.

Mindent megtenni arra, hogy ez a szellem a külső szervezés változott volta mellett továbbra is állandóan fennmaradjon: ez az, amire önt, szénior úr, kérem, ez, amit öntől várok, ez, amire önt kötelezem.

Tárca

Egy példakép.*

A mostani szénior rendkívüli időben és szokatlan módon emeltetett hivatalába. A folyó évre megválasztott szénior ugyanis, *Imre János*, az önkéntes honvédszolgálatra jelentkezett hittanhallgatók között harctérre vitetvén, ott súlyos sebet kapott, amibe rövid szenvedés után bele halt.

Méltóztassék megengedni, hogy most, amikor az utódot ünnepélyesen beiktatjuk hivatalába, megemlékezhessem egy néhány, az ajkamra toluó egyszerű szóval erről a mintaképül állítható fiatalemberről.

Én csak két éven át ismertem Imre Jánost, egyik évben mint tanítványomat, másikkban az iskolai adminisztráció révén. Am ezalatt a két év alatt is meggyőződtem, hogy ő igazán megérdemli társai között az első nevet. Nemesak tehetségével és szorgalmával, mely által a szerény s szegény szülők fia koránt kivált társai között, de karakterének ritka nemességével, mely társai irányában önzetlen, képmutatás nélküli szeretetre, tanárai irányában tisztos és megbecsülő, de önérzetes, őszinte, a maga tetteiért — sőt még a mások tetteiért is —, a felelősséget mindig készséggel vállaló becsületes fellépésre tette alkalmassá; és kiváltképen a benne szár-

* Kun Béla beszédéből, mellyel a szénior beiktatása alkalmából tartott kollégiumi ünnepélyt megnyitotta, közöljük feljegyzésünk nyomán ezt a részt.

Egyház

Reformációi jubileumi javaslat.

A debreczeni református egyházmegyei lelkészi közértekezlet, illetőleg a debreczeni egyházmegye közgyűlése által kiküldött bizottságnak a reformáció 400-ik évfordulója megünneplése tárgyában készített programjavaslata, melyet mind a közértekezlet, mind a közgyűlés egyhangúlag elfogadott:

Ennek az emberöltőnek, ezek közül a kálvinista magyaroknak, dicsőséges és vészes időket engedett megélni az Úr ebben a hazában.

Az 1896. esztendőben ülte meg e nemzet ezer éves fennállásának nagy, fényes, lélekemelő ünnepét; már-már harmadik évében tombol a rémséges világháború; a jövő esztendőben, 1917-ben lesz 400 esztendeje annak, hogy a vallási eruptio attörte az emberi önzésnek a lelki életen megvastagodott, kemény burkolatát.

1917 a protestáns keresztyénség nagy esztendeje lesz. A múlt, ama második teljes idő iránti szent kötelesség, hogy a négy évszázados fordulót szent emlékezések között ünnepeljük meg. Nem panaszkodhatunk. A kicsinyek és nagyok elméjét és szívét, még e nehéz megpróbáló időkben is, méltóképpen foglalkoztatják az

nyaló lélek erejével, mely minden különösebb ehhez való természeti adomány nélkül meg szónoknak is kiválóvá tette.

Mikor a hittanhallgatók egy jelentékeny része lemondván törvényes kiváltságáról, önként elment a haza védelmére, első ezek között Imre János volt. Nem agítált, nem hangoskodott, mint tán némely nála kisebb fajsúlyúak. Szinte hallgatagon nézte, mint alakul ki társai elhatározása, melyet lehet több szempontból megítélni, de melynek tiszta s nemes intencióból fakadását, egészben tiszteletre méltó, sőt elragadó voltát mindenki elismeri. Azonban amikor kialakult a vélemény, hogy el kell menni, Imre János, aki érezte, tudta, hogy ő nemesak tanárai kegyelméből, de valósággal is első a többi között, ez elsőnek nemesak jogát, hanem kötelességét is vállalta s a nemzeti zászló alatt ő búcsúzott az alma matertől.

Mikor a honvéd theologusokat vitték a harctérre, Imre János az ő szokott esendes modorával forgolódott közöttük. Az arca nem volt derűtlenebb, mint máskor, de a szemében volt valami esodálatos szomorúság. Én láttam a szemében ezt és mondtam is akkor mingyárt, hogy Imre János nem fog visszajönni. Ez a fiatal ember, mikor a hadi vonatra szállt, tudta, hogy meg fog halni a harctéren. Tudta, s lelkének tükre ezt a tudást nyilván elárulta. És ezzel a tudással a lelkében ment, és nem roppant össze és nem vesztette el lelki egyensúlyát, mert tudta azt is, hogy amit tesz, azt tenni kötelessége és tudta azt is, hogy amit Isten akar, minden jól vagyon.

előkészületek. Eszmék, tervek, gondolatok kerülnek elő a szív és lélek mélyéről. Méltóan ünnepelni, ünnepelésünk emlékezetét maradandóvá tenni, nemes, szent óhaja, vágya a lelkeknek. Emlékezni úgy, hogy a jelen lelkes ünnepése tettekben maradjon fenn a késő utókorra melynek kebelében a látható, a megtapasztalható jelek áldó fohászt fakasszanak. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy a felmerült terveknek nagyjából ez a vezérlő gondolata. Heiyes, örvendetes, szép dolog! Engedje meg a kegyelem Istene, hogy az alkotásokban maradandóságot nyerő ünnepelésünk, a sóvárogva várt, az epedve könyörgött békesség ölen zavartalan legyen.

Ilyen gondolatoktól és érzésektől vezéreltetve és áthatva, a reformáció 400. évfordulójának megünneplésére vonatkozó programjavaslatunkat a következőkben állítottuk egybe:

A magyarországi református egyetemes egyház a reformáció 400. évfordulóját istentisztelet, díszgyűlések, vallásos összejövetelek tartásával, — jótékony célú és kulturális intézmények, — a református vallásos öntudatot, az egyházas érzést ébrentartó és fokozó alkotások, maradandó jelek létesítésével ünnepelje.

I. Istentisztelet és díszgyűlés az egyházszervezet minden fokozatán tartassék.

A) Istentisztelet.

1. *Egyházközségekben.* a) Az istentisztelet, díszgyűlés és ünnepély október 31-ét követő vasárnap tartandó. b) A reformáció emlékestentisztelet, presbyteri díszgyűlés és ünnepély, előző vasárnapon a gyülekezet előtt meghirdetendő. c) Az ünnepések napját megelőző szombaton este 8 órakor és aztán másnap, vasárnap reggel 6 órakor, az ünnep jelzéséül az összes harangok meghúzásának. d) Istentisztelet vasárnap délelőtt 9 órakor a szokásos sorrendben. Ha van énekkar, annak bevonásával.

2. *A debreczeni egyházmegyében.* A debreczeni egyházmegye az 1898. évvel kezdődőleg, ha azt elháríthatatlan akadály nem gátolta, évenként az egyházmegye egyházközségeiben, egyházmegyei egyházi értekezletet szokott tartani, amit nagyon természetesen mindig istentisztelet előz meg. Ez az istentisztelet és értekezlet az 1917. évben, lehetőleg május hónapban. Bihartordán reformációi emlékestentisztelet és reformációi emlék-ünnepély címen és ennek megfelelő programmal tartassék meg.

B) Presbyteriumi díszgyűlés.

Kisa az istentiszteletet követően a templomban, miért is a presbyterek a részökre előre kijelölt helyet foglalják el már az istentiszteleten. A díszgyűlés sorrendje: a) Elnöki megnyitó. b) A konvent által megállapított emlékirat felolvasása és jegyzőkönyvbe foglalása. c) Az egyházközségi, egyházfenntartási alap „reformációi emlékalap”-nak elnevezése, melynek gyarapítására a gyüle-

kezet tagjai már ott a gyűlésen ünnepélyesen felhívandók. d) Egyetemes egyház, egyházkerület, egyházmegye által létesített jótékony célú-, kulturális intézmények vagy maradandó jelek rövid ismertetése, a költségekhez esetleg köteles hozzájárulás jegyzőkönyvbe vétele avagy önkéntes adományozás elhatározása. e) A gyűlés elnöki bezárása. f) Ének 179. dicséret, 10. verse.

C) Ünnepély.

Az istentisztelet és díszgyűlés napjának délutánján a rendes istentisztelet idején és helyett, a helyi viszonyoknak s a templom szentségének megfelelő programmal, vallásos összejövetel tartandó, melynek keretében, belül a templom falába beillesztett márvány emléktábla teleplezendő.

Általában pedig a helyi viszonyok, rendelkezésre álló módok, eszközök, résztvevők igénybevétele nagyban befolyásolják a vallásos összejövetel mikéntjét. Ezeknek a cél szolgálatába állítása, melyből magasra kell emelkednie a reformáció népszerű megismertetésének, a presbyteriumok, illetőleg a lelkipásztorok tapintatától, belátásától függ.

II. A reformáció 400. évfordulója szeretet és kultúr intézmények létesítésével örökíttessék.

1. A két hazai protestáns egyház a már régi idő óta áldásos tevékenységgel működő „Protestáns Árvaházat” fejlessze oly hatalmassá, nagyméretűvé, hogy 500—1000 árva gyermek nyerjen, elhelyezést, azok között a mi hadiárvaink is.

2. A debreczeni magy. kir. tudományegyetemen a mostani, újkori egyháztörténetet képviselő, a reformátorok korát és a protestáns egyházak történetét egészen korunkig tárgyaló tanszék fenntartásával s a megalkotandó ó- és középkori egyháztörténetet tárgyaló tanszékeken kívül, a reformáció emlékére létesíttessék a reformátorok tanszéke, melynek feladata lenne a reformátorok életének és műveinek beható és alapos ismeretése.

3. A magyarországi református egyház egyeteme és ebben első sorban egyházkerületünk, a debreczeni egyetem theologiai fakultásának hallgatói számára tegyen egy reformációi emlék-alapítványt. Ennek az alapítványnak kamataiból évenként egy-egy pályamunka jutalmazandó, amely a reformátorok egyikéről-másikáról vagy ezeknek egyik-másik művéről szól, főszóly lévén fektendő a reformátorok szentírásmagyarázati elveinek és eredményének a mai szentírásmagyarázati elvekkkel és eredményekkel összehasonlítására. Ennek az alapítványnak összege legalább 5000 korona, a címe pedig: „Luther, Zwingli Kálvin pályadíj alapítvány” legyen.

4. A magyar református egyetemes egyház magyar református egyetemes nyomdával kapcsolatosan magyar református bibliaterjesztő társulatot alapítson.

5. A magyar protestáns irodalmi társulat az evan-

gélikus testvérekkel egyetemben, meleg, egyetértő szeretettel, szervezetében, munkálkodásában, minden irányban való hatásában nagyszabásúvá fejlesztessék.

6. A konvent a három főreformátor: Luther, Zwingli és Kálvin, aztán a főbb magyar reformátorok élet- és jellemrajzát népszerű alakban röviden és világosan írassa meg és a hívek között a lehető legolesőbb áron terjessze. Ugyancsak e füzet függelékében a reformáció hit- és erkölestani, valamint egyházkormányzati elveinek népszerű ismertetését adja közre.

7. Minden magyarországi református egyházmegye a reformáció 400. évfordulójának emlékére a maga történetét írassa meg.

III. Egyéb javaslatok.

1. A konvent szerkesztse meg azt az emlékiratot, amelyet a reformáció emlékestiszteteletet követő diszgyűlésen minden presbyterium jegyzőkönyvébe iktat.

2. A konvent készíttessen egy ugyanazon rövid szövegű, egyszerű márvány emléktáblát, amilyen a reformáció 400. évfordulójának külső, látható jeleként, minden magyarországi református templomban belül, a falba beillesztessék s a reformáció emlék-nap délutánján tartandó vallásos összejövetel keretében lelepleztessék.

3. A konvent létesítsen egy központi egyházfenntartási alapot.

Veress Bálint.

Iskola

Háborús anomáliák a népoktatásban.

A háborús idők rendkívüli voltát talán egyetlen intézményünk sem érzi olyan hátrányosan, mint a népoktatás. Nemcsak a front mögötti szolgálatra fölös számban beosztottak által könnyen kicserélhető tanítók behívása okozza ezt, hanem az az indolencia, amellyel a népoktatást minden viszonylatában kezelik, hogy ez a nemzeti érdek elevenébe vágó kulturintézmény a háború alatt is betöltse a lehetőség szerint hivatását. Minden e téren észlelhető anomáliának főokát abban látom, hogy úgy az iskolábajárás kötelezettsége, mint a tanítás anyaga, valóságos közprédára, a felelős tényezők lelkiismeretességére vagy lelkiismeretlenségére van bízva.

A 7681—1915. sz. kultuszminiszteri rendelet, melyben az egyes osztályok tanítási ideje meg van parancsolva, teljesen szabad kezét enged egyfelől a szüléknek, másfelől a helyi hatóságoknak, a növendékek iskolába-járás alóli felmentésére. S míg sokan és sok helyen az iskolát eddig is a gyermeket munkától elvonó valaminek nézték, most kapnak az alkalmot, mert nincs beíratási (összeírási!) kényszer. De a helyi hatóságok lelkiismerete is nagyon elasztikus e tekintetben; az ezerféle teendővel agyongyötört

felsőbb hatóságok pedig az el- és mellénézés legszélső határáig mennek el. Ezeknek eredménye az a háború idejére bezárt sok iskola, amely szégyen lesz mindenha.

Nagyon szép az elv, az érdek is igen fontos, amelynél fogva a háborús se hideg, se meleg rendszabályok behozattak a népiskolába-járás kötelezettségére nézve; de alig lehet elképzelni azt a kultúrátlanságot a népnek, amely ez intézkedések nyomában jár. Mert, ha megkérdeznők az iskolaszékek elnökeit s magukat a tanítókat, hogy hány növendék van beírva és hány jár tényleg iskolájukba s kik volnának alapos indokkal felmenthetők, akkor látnók, hogy sok helyen milyen reménytelenül szomorú helyzettel állunk szemben a szülék könnyelműsége miatt. Sok helyen meg nem is kellett a szülék könnyelműsége, mert az ő romboló munkájukat elvégezte a helyi hatóság a maga lelkiismeretlenségével. Akik a „Néptanítók Lapja” pályázati hirdetésait olvasni nem restellik, megláthatják, mily későn gondoltak sok helyen és micsoda békeidőbeli fizetés mellett helyettes alkalmazására s ha nem kaptak, ez indokul szolgált arra, hogy emitt egy, amott immár második éve bezárassék az iskola, a helyettesítésre hivatott egyénnek, a hivei valláserkölcsei előhaladásánál saját kényelmét többre becsülő inkorrekt eljárása miatt. S ezt a felsőbb hatóság elnézte és nézi.

Am, ahol rendes mederben (lelkiismeretes szülék, tanítók és hatóságokkal) haladhat a tanítás, természetesen a fentjelzett miniszteri rendelet szerint, tehát a IV—VI. osztályoknak november 15-től április 15-ig ott is sok a baj. Négy és fél, esetleg öt hónap alatt kell elvégezni tíz hónap tananyagát. Ez bizonyosan lehetetlen! Aki akarja, annak nem sikerül (mert, aki sokat markol, itt semmit se fog), aki nem akarja, mert lehetetlent hiában akar, annak iskolája klasszifikálásának ügye, teljesen a klasszifikáló megértésén fordul meg.

Várván-várhattuk, hogy egyházi és világi hatóságaink valami normát adnak az elvégzendő tananyagra nézve. De míg a középiskolákban ez nagyjában bár, megtörtént, addig a népiskolákra vonatkozással egyházi s világi berkekben erre nézve néma csönd honol, már második esztendeje. S ha a hatóságok hallgattak, hallgattak maguk a tanügy munkásai is. Úgy látszik, hogy e materialista világban mostoha gyermek minden, ami nem az anyagi megélhetés elevenébe vág, vagy ami egy-egy karnak reputációja emelését nem közvetlenül szolgálja. Pedig ez a mostani mindent ráhagyó vagy kifogásolható állapot igen kényes, sőt veszedelmes lehet a tanítóra nézve; el sem képzelhető veszélyt rejt pedig magára a tanítás eredményességére, amikor ugyanazon osztály egyik tanítónál ezt, a másiknál amazt tanulván, a következő évben lehetetlen feladat elébe van állítva a tanító.

Az ismétlő-iskolákról nem írok, csak megemlítem, mennyi derekas tanítói munka lesz semmivé az ismétlések, újra felelevenítések hiánya miatt.

Videant consules! mert, ha már is ily súlyosak az anomáliák a népoktatás terén, mi leszen ezután, mikor 50 éves korig hadbaszállnak az apák?

Kérünk azért határozott intézkedést, szigort és lelkiismeretes eljárást, hogy a front mögötti háborús anomália a népoktatás terén megszűnjék.

Peleskey Sándor.

Közélet

Ellenvélemény a sárospataki akadémia áthelyezésének kérdéséhez.

E cím alatt hoz a Sárospataki Református Lapok vezető helyen nyolc hasábos cikket dr. Finkey Ferenc pozsonyi egyetemi tanár, volt sárospataki jogtanár tollából. Az érvelésből néhány részletet, mely a theológiával foglalkozik, a következőkben közlünk:

„Világért sem akarom elvitatni a nagy városoktól, hogy azok nem lehetnek virágzó főiskolák székhelyei. Hiszen minden állam fővárosában rendszerint a legnagyobb, legrégebb és legvirágzóbb tanintézetek is állanak fenn. De a közép nagyságú városok közül már rendszerint csak az alkalmas erre, amelyiket természeti fekvése, jellege *mint iskolai várost* ajánl. Ilyen praedestinált iskolaváros nálunk Kolozsvár, melyben nagyvárosi jellege mellett is az egyetem dominál, akárcsak kisebb kiadásban Patakon.

Még kevésbé tartom alkalmasnak Miskolcra a *theologia* székhelyéül. E részben is teljesen ellenkező nézetem vagyok az akadémiai szék és Buza L. felfogásával. Szerintük az új theologiai tanterv által nagyobb nyomatékkal megkívánt „belmissziói tevékenységre” való előkészítésül, a „szociális kérdések közvetlen tanulmányozása végett” is kívánatos „önmagában véve is” a *theologia* áthelyezése. Elismerem, hogy ebben a felfogásban is van részgazság. Miskolc az egyházkerület legnagyobb lélekszámú református egyházközsége, több parochiával így belmissziói gyakorlatokra, a tanfolyam alatt bizonyos mérvű gyakorlati érzés elsajátítására, amit a joghallgatóknál is a különböző praktikumokkal elérni kívánunk, Miskolcra több alkalom kínálkozik. Úgyde az a kérdés: mindezt nem lehetne éppoly sikeresen elérni Sárospatakon is? Szilárd hitem és meggyőződéseim szerint el lehet, csak akarni kell.

A theologiai tanulmányok legnagyobb része mégis csak elméleti, amiknek elsajátítása amint négyszázadon át közmegelegedésre és a hazai református egyház dicsőségére megtörténhetett Patakon is, úgy megtörténhetik ezután is. De a belmissziói gyakorlatokat is gyönyörűen lehet teljesíteni Patakon is. Hiszen ezek csak *gyakor-*

latok lesznek. Azt hiszem, a theologusokat sem fogják *valóságos* lelki gondozási esetek elintézéséhez és a szentségek kiszolgáltatásához bocsátani, csak ezek valóságos végzésének szemlélői, vagy segédei gyanánt viszik el alkalmilag a lelkészi hivatalokba. Ezt meg lehet tenni Patakon is. Szónoklati, szertartástani *gyakorlatokat* pedig, amint eddig, úgy ezután is a legszebb sikerek végezhetnek Patakon. Ki merné állítani, hogy a Patakon végzett lelkészeink kevesebb gyakorlati lelkészi ismerettel és ügyességgel bírnak, mint a Debreczenben, vagy Budapesten végzettek? A lelkészi gyakorlatot a theologusnak is az erre rendelt gyakorlati idő alatt kell elsajátítania, nem a négy évi tanfolyam alatt, épügy mint a joghallgatóknak a gyakorlati jogászai képességeket.

De különösen reá akarok mutatni, hogy még ma is úgy áll a helyzet és talán sokáig úgy fog állani, hogy *theologusaink nagy része* nem nagyvárosi, hanem *falusi pap* lesz. Falusi papnak pedig, mint általában minden papnak, mégis csak *legelső kellék* a szakismeret, a *theologiai tudományok biztos és teljes elsajátítása*, amit talán jól, sőt jobban el lehet végezni a kisvárosi jellegű Patakon is. Az a néhány ifjú, aki nagy város lelkésze lesz, az ide szükséges *különleges* gyakorlati készséget és különleges belmissziói gyakorlatot bizony igen rövidesen megtanulja a gyakorlatban. Ezért egyáltalán nem szükséges az egész *theológiát* átköltöztetni Miskolcra. Hogy pedig a szegény pataki theologusok nem látnak annyi színi-, vagy mozgó előadást, nem hallanak annyi felolvasást, mint Miskolcra látnának és hallanának, ez talán nem is olyan nagy baj. Igen sok nagyvárosi ember is csak hébehóba megy színházba, vagy moziba s bizony sokszor nem is vallja kárát. Felolvasás, ismeretterjesztő előadás pedig Patakon is rendszeresen és bőven szokott tartatni, hiszen a főiskolai tanári kar oly nagy kulturális tőke, melyből eleget tanulhat és élvezhet az ifjúság.

Buza L. barátom felhossa a *theológiának* Miskolcra költöztetése érdekében, hogy ott, mint rendszerinti *püspöki székhelyen*, a theologusok könnyebben megismerkedhetnek az egyházi kormányzat és közigazgatás kérdéseivel is. Ez már, bocsánat a megjegyzésért, igazán mellékes és erőltetett érv. Az egyházi *kormányzat és közigazgatás* részleteivel, a püspöki *iroda* technikai kezelésének kérdéseivel nem szükséges már a kezdő hallgatóknak behatóbban megismerkednie. Ami ezekből szükséges, azt bőven megtanulja az egyházjogból és gyakorlatban is láthatja Patakon is, ahol egyházmegyei, egyházkerületi gyűlések szintén tartatnak, a püspök, főgondnok, a gondnokok, esperesek elég gyakran megfordulnak s néha maga Patak is esperesi székhely. A püspök állandó jelenléte szerintem talán más szempontból, a tanárokkal való állandó szellemi érintkezés, ezeknek esetleges ellenőrzése miatt volna inkább előnyösnek mondható, ami ellen ugyan más oldalról lehetne kifogást emelni, t. i. a tanári kar függetlenségének esetleges korlátozása miatt...

Nézetem szerint azért a *theologia átköltöztetését semmiféle szempont nem javalja*. Ez az eszme tényleg csak a jogakadémia átköltöztetésének mellékérve gyanánt, illetőleg következményeként vetődött fel. Legalább részemről nem hallottam, hogy régebben, vagy újabban valamikor bárki is óhajtotta volna a theológiának Patakról Miskolcra vitelét. Ily hirtelenében elintézni pedig egy oly nagyjelentőségű dolgot talán még sem lenne ajánlatos. Talán szavuk lehetne ehhez egyházalkotmányunk és a gyakorlat szerint előzetesen *az egyház-megjéknék is*. Ha már a hagyományokra, az alapítók iránti kegyeletre maradásig vadjá nélkül nem ajánlatos hivatkoznunk, *legalább gondoljuk át és vitassuk meg alaposan a dolgot*. Egy négyszázados főiskola *megszüntetése s ahelyett egy újnak az alapítása* — mert *lényegében erről van szó* — mégsem olyan egyszerű dolog, amit az akadémiai tanári kar javaslata és az egyházkerületnek arra hozott határozatával el lehetne intézni. Elintézni, igaz, el lehet. Hiszen a mai világháború taníthatott meg mindnyájunkat, hogy semmi sincs kizárva. Mindenre, a lehetetlennek képzelt eshetőségekre is el kell készülnünk. De viszont épen azt kérdelem, *szükséges nekünk épen most, a világháború kellős közepén tárgyalnunk és dönteniünk egy ily nagy kérdés felett?*...

Bizonyára sokan fogják osztani az én igénytelen nézetemet, hogy nagyon kérdéses, vajjon Miskolc jobb, alkalmasabb hely lenne-e különösen a theologia részére, mint Patak, a jogakadémia pedig, ha valamivel több *beírt* hallgatója lenne is, de a jogi oktatás valamikor mégis csak bekövetkező *gyökeres reformja esetén* (s talán igen rövid idő múlva) *nem épügy kénytelen lenne-e megszűnni, mintha Patakon marad?* Érdemes és kíváncsú tehát ily bizonytalan jövőért ily felelősségterhes lépést megkockáztatni?...

A Sárospataki Református Lapok nem fűz hozzá kommentárt, mi sem.

Irodalom.

Mit akarunk?

(A Debreczeni Protestáns Irodalmi Kör 1916. évi április hó 8-án tartott első estélyet megnyitó elnöki beszéd.)

A szellemi és erkölcsi erők egyesítése és hatványozott arányokban való értékesítése annyira korszerű gondolatná vált, hogy ennek lehető megvalósítása elől egyetlenegy közösségi szervezet sem térhet ki.

Az óvilág példái épenúgy, mint a későbbi és újabb időkbeli történelmi jelenségek, tapasztalatok és adatok eléggé igazolják, hogy elévülhetetlen becsü javak és maradandó értékű kincsek szerzése, gyarapítása és biztosítása nem a néptömegek természeti, testi erejének fokától, avagy számbeli nagyságától, hanem a szellemi fejlettség és erkölcsi képesség mértékétől függ.

Senki sem tehet róla, de a valóságban úgy van, hogy a világháborúzó bölcsesség minden egyes embernek és vegelemzésileg az egyesekből álló társadalmaknak, nemzeteknek is, annak rendje és módja szerint, bizonyos mennyiségű és minőségű talentumot, azaz képességet és erőt adományozott, azonban azzal a kikötéssel, hogy kiki a reá bízott leteleményt, az élet színterén, céltudatosan, hiven, eredményesen gyümölcsöztetni és munkálkodásáról annak idején majd számot adni tartozik. Akkoron pedig az őszinte, becsületes, hűséges sáfárok méltó elismerésben részesülnek, ellenben a tökéletlen, önző, hanyag és tékozló szolgák a rájuk bízott tőke elvesztésén kívül még meg is lakolnak.

Mint hogy azért külön-külön szellemi ajándékaink és erkölcsi javaink vannak a nekünk adott kegyelem szerint: buzgósággal és lelkiismeretes kitartással kell hatnunk, alkotnunk, gyarapítanunk abban a hivatásban és azon a munkatérben, amelyre minket a Gondviselés, a közjó és a tökéletesbedés elősegítésére és az Ő dicsőségére rendelt.

Am a komoly hivatástudattól, nemes kötelesség-érzéstől áthatott és vezérelt keresztyén jellemek kitartó munkája nélkül nemesak tespedés, pangás, tengődés, hanem hanyatlás, romlás, pusztulás állana be társadalmi, egyházi, állami téren egyaránt, sőt követésre buzdító példaképek hiányában elerjedne, elszintelenedne, megizetlenülne maga az egyéni és családi élet is.

Az egytetemes haladás, a közjólét, szellemi gyarapodás, erkölcsi nemesbedés érdekében tehát kinek-kinek Istentől rendelt kötelessége, hogy legyűrve minden akadályt és a lelket megkörnyékező bünt, kitartással fussa meg az előtte levő küzdőtér, dolgozzék amíg nappal van, mert jaj annak, akit késő bánat ér.

Ilyen és hasonló gondolatok indították a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság köztisztelettől környezett lelkészelnökét, dr. Baltazár Dezső püspökünket arra, hogy Debreczen szabad királyi városa és a szomszédos vármegyék protestáns értelmiségének figyelmét a szellemi és erkölcsi erők és értékek egyesítésére felhívja, hogy innen, a színmagyarság emez ősi gőcpontjából áradjon szét az a tiszta fénylő világosság, amelynek kalauzoslása mellett, a most kezdődő új világekorszak folyamán, nemzetünk, a szellemerkölcsi fejlődés és tökéletesbedés ormaira eljutni és nagygyá, boldoggá, dicsőségessé lenni törekedjék.

A hívó szó méltó visszhangra talált és a talentomos sáfárok készségesen ajánlkoztak a példaadásra, minek következtében ime mostan meg is kezdhethetjük a szántás és vetés munkáját, hogy majd a várva-várt bekével beköszöntő áldott időkben, vidám szívvel és bőségesen arathassunk az Úr nevében.

Célunk a világosságnak szóval és cselekedettel, írásban és áldozatkészséggel való terjesztése, az evan-

géliomi örök és másíthatatlan igazság hirdetése és ennek megismerése révén a lelki és erkölcsi szabadságnak diadalra juttatása, egyesekben és egyetemlegesen egyaránt. Igen! mert több ragyogó fényre, több érlelő melegre, tudatosabb igazságérzetre, bensőségebb felebaráti és egyetemes emberszeretetre, a keresztyénség erkölcsi elveinek méltóbb követésére és evangéliomi élő hitre van most szüksége általában az emberiségnek, közelebről a mi társadalmunknak, hogy úgy egészében, mint tagjaiban híven megfelelhessen hivatásának és tetszésére lehessen Annak, aki minden mindenekben.

Vajha a Debreczeni Protestáns Irodalmi Kör buzgólkodása és tagjainak tudatos érdeklődése elősegítené e magasztos cél elérését.

E hő óhajítás megvalósulásának reménységében, a tisztelt Hallgatóság őszinte üdvözlésével, körünk estélyei-nek sorozatát — Isten áldó kegyelmének esedezése mellett — ezennel megnyitom.

Debreczen, 1916. ápril hó 8.

D. Erdős József.

FÁBIÁN KÁROLY.

1855—1916.

A szatmári református egyházmegyének és egyik előkelő egyházának: Fejérgyarmatnak nagy halottja van. Emennek hív pásztora, amannak többszörös tisztviselője Fábrián Károly, hirtelen elköltözött a minden elő-nek útján.

Nehány hét is eltelt azóta, de most is az első megdöbbenés erejével hat reánk a gyász, sajnó szívünkben a fájdalom, és kivált mi, kik nem láthattuk ravatalon összeomlott porsátorát, alig tudjuk hinni, hogy ő csakugyan meghalt.

Am a kétség mind hiába. Szomorú valóság, hogy ő elment, noha nem küldtük és nem jő vissza többé soha! Elvégeztetett és lön újabb bizonyosságul, hogy az Úr az Ő szolgáinak sem ad romolthatatlan erősséget; nem a leghivebbnek sem, s szent Fia legbuzgóbb harcosának, legderekből vitézének sem.

Soha méltóbban senki felett nem zengett a temető vezéride: „Bizony ez ember igaz vala!” Sőt talán némelyek madártávlatból felszínes szemüveggel vizsgálva őt, „felettebb igaznak” is tartották. Azonban, akik közelebb állottak hozzá s lelke nyitott könyvében közvetlen közlőre észlelhették az érzések, indulatok, a szándék és indíték rugóit: túlzást alapjában nem észleltünk benne, noha igaz, hogy Stolberggel tartott: „Az igazság csak akkor szép, ha meztelen”.

De épen ezért lesz egyikért sokáig — vajh' ki tudja, meddig — üres az ő helye közöttünk. A szemet-hunyás, megalkuvás, kerteles, önző kitapintás és erkölcsi félsz mai nyomorú korszakában valóban oly jól esett, mint valamilyen prófétára, úgy tekintünk fel külső-képen is jellegzetes egyéniségére. Orvos volt; sokszor metszett, keserű labdaesokat is adagolt. De célja szent volt; semmiben sem félhetett a visszavágástól: „Orvos! gyógyítsd meg magadat!” már csak azért is szerethet-

tük, mert bátor volt és tudott is sikra szállani az igazságért, a veszélyben forgó közjavakért és így a közérdekért aggodalmaskodó lelkünk bizvást megnyugodhatott benne. Kemény, szigorúnak látszó vonásairól mintha csak Bismarck híres szavait olvashattuk volna: „Csak az Úr Istentől félünk!” S amint előélete, múltja nem volt fenyegető memento a szálla és gerenda hasonlatától való félelemre, úgy nem válogatott komoly dolgokban rokon, ellenség, vagy jó barát között. Nem törődött vele, hogy emberektől íteltetett, csak Istenre, az egyedül illetékes Bíróra nézett.

Kétségkívül nem volt nyájtermészet, u. n. klikkek nem számlálhatták tagjaik sorába, hanem egyedül is ment a felismert igazság útján. Nem volt simaszájú udvaronc, amolyan gyenge ruhákat viselő ember, de szókimondó hevületének legnagyobb viharozásában is bírt válogatni a kifejezésekben s hathatósan szólani úrnak, népek nyelvén egyaránt.

És kétségkívül nem kereste az előlüléseket, a megtisztelő megbízatásokat, sőt kiváltképen gyengélkedése idején igyekezett magától elhárítani azokat. De ha látta, hogy az ő órája eljött a cselekvésre, nem vonagatta magát, hanem a nélkül is bokros elfoglaltatására, betegeskedésére nem tekintve, dologhoz látott és mindenkor valódi puritán gondolkozással, kálvinista egyenességgel, végtelen ügyszeretettel és oly páratlan és pártatlan belemélyedéssel oldotta meg feladatát, hogy pl. bizottsági s egyéb munkálatai minden különösebb vita nélkül jóváhagyást nyertek.

Kiváló volt, mint vizsgálóbíró. Éles ítélő tehetsége, pszichológiai készsége, az aprólékost is felölölő figyelmessége szinte utólérhetetlen példaképünké avatták őt ebben a tekintetben. Egyházmegyéje igyekezett is hasznosítani ebbeli rátermettségét. A legkényesebb, legbonyolultabb közigazgatási és fegyelmi bírósági ügyek kibogozásánál csak Fábrián Károlyról lehetett szó, mint deputátusról, legteljesebb megnyugvással.

Nem kisebb volt, mint egyházmegyei számvevőszéki tag. A legzavarosabb gondnoki számadások tömkelegében is könnyen megtalálta a kivezető fonalat. És jaj volt annak, aki nem követte a tiszta kéznek elvét, sőt annak is, aki a kívánatos külsínra s a szabályzatban előírt alakosságokra mit sem adott. „Forma dat esse rei”: volt a meggyőződése. Bármennyire meghotránkozhattak némelyek benne, mint számvevőben, a következők itt is igazolták őt.

Mint iskolai dékánról külső megjelenése után ítélve első percében kevés gyöngédséget tetelezhetett fel az avatatlan szemlélő. De ha megszólalt, mint köd a melegítő, derítő nap előtt, oszlott, nyájas, bátorító szavától a növendékek félelme. S aki iskola vizsgálaton nem látta, csak vizsgálóbírói, vagy számvevői szerepében, képzelni se tudja, mennyire kedves, leereszkedő, kedélyi, értelmi tekintetben mily remekül alkalmazkodó tudott lenni Krisztus kicsinyei között! Egy általa vezetett vizsgáról mindig becses tanulságokat vihettünk magunkkal.

Am nemcsak szorosabb értelemben vett hivatása körében volt ő Isten embere, de az vala, mint pénzüneti vezérferfiú is. Soh'sem felejttem el, hogy mikor egy szegényebb sorsú nagyari asszony házában időzve holta híret hallá, keserű sírásra fakadt és fájdalmasan sóhajtott: „Mi lesz most már Gyarmat vidékén a kölcsönre szoruló szegény emberekkel!?” Igen, ő mint bankvezető, élő cáfolata volt amaz egyoldalú felfogásnak: a pap ne üljön a bankokban. Mert ő, bár-

mely ide vonatkozó kérdést úgy oldott meg, hogy pénzügyintézeti helyisége magasabb értelemben irgalmasságnak hajléka volt, amelyben „a szegényeknek az evangéliom prédikáltaték“ a szónál szebben beszélő samaritanusi tettek által.

Ami az országos ügyeket illeti, nem tiszteltette magát „tettekkel tényező“ célbéli politikusnak, mint nem egy a kartársaink közül. Nem volt se „vad magyar“, se „szelid hazaffy“. Egyszerűen csak igaz magyar volt. Dolgát végezte esendben. Isten igazában, hogy mint öntudatos része a nagy egésznek, fényt, áldást deríteni segítsen a szeretett hazára. S amikor apai szívének méltó büszkesége, nagy tehetségű, jeles készségű, kiválóan rokonszenves, derék fia elesett a harterén, szívből megsíratta, de veszteségét nem tartotta elpazarolt oltári áldozatnak. Pedig mennyire szeretete őt, mily szép reményeket fűzött életéhez! Sem el nem fásult, sem nem hivalkodott könnyeivel. Titkon ajtóját behajtva, ha sóhajtott is magánosan, de nyilván csak vigasztaló szavát hallhatta pl. az anya, kinek szívet átjárta amaz éles tör.

Fájdalma felolvadt a munka és kötelesség fogalmában. Mintha csak ő írta volna, szentül követte e sorok értelmét:

„Felejttem kinaim, örülni még tudok: Örömtől másokat Ha sírni láthatok“.

Úgy, hogy valóban ha a „fazekas edényeit a kemence próbálja meg és az igaz embereket a nyomorúság kísértete“, Fabián Károly kiállotta példásan a próbát. Akár mint nyájának pásztor, akár mint köztisztviselő, akár mint hazafi, keresztyén és ember, igaz és nagy vala. Sokak szerint ugyan csak az a nagy ember, aki míg a külső világ felé nyájas orcát mutat és szörmentiben kezeli az embereket, családjában addig az ó-szövetségi szigor rideg alkalmazója. Ámbár Fabián Károly ennek inkább visszájára viselkedett, mégis az átlagon jóval felülemelkedő nagyobbak közé merem őt sorozni. Sőt egyikért épen ezért. Mint a hajdan patriarchája papja volt ugyan a családjának, ki komoly dologban trefát nem ismert: viszont, kedvelmes a haragra s barátja a vidámságnak, a maga helyén és idején, gyermekszobában, fehérszaltalnál egyaránt. Hitveséhez, ehez a minta lelkipásztornéhoz való viszonyában nem pusztá szó, de élő valóság volt, hogy két testet egy lélek lelkesített. S amily megható volt látni e kemény egyházi bajnokot, amint az otthon meghitt derűs körében ellágyult, ép oly élvezet volt hallgatni szípkázó ötleteit, eszméltető csevegéseit és szellemes pohárköszöntőit baráti társaságban. Mert hogy szerette a baráti kört is. Érzéseivel ugyan nem volt pazar, de akit egyszer megszeretett és tisztelni tudott, ahhoz teljes lelkéből ragaszkodott.

Hogy híveinek seregében mikép forgolódott, fényes bizonyosság erre nézve, hogy bár eleintén ama gyülekezetében uralkodó ékes és szép rend megteremtéséhez erély kelleit és a megszokott állapotból kizökkenés konzervatív természetű népünknek nem nagyon szokott irányra lenni, mégis rövid időn belül nemesak nagy tisztelet, de osztatlan szeretet is övezte őt körül.

Csoda-e hát, ha Melpomene bús cyprus-ágával kezünkben siratjuk e mindenképen hív és igaz embert?! és ha fáj az a gondolat, hogy nemes, tipikus alakját nem láthatjuk nem ugyan többé, de soká, nagyon soká, s ha egyben sirunk magunkon is, kik szeretetét, tudományát, tapasztalatait és munkára készségét ezentúl nélkülözni leszünk kénytelenek. Vajha vettük volna le

vállairól a köztisztviségek terhét évekkal ezelőtt, amikor súlyos betegsége idején maga kérte azt, de marasztaló szavunkra dolgozott tovább, holott fejlődő népes egyháza ezer gondja is nagyon elég lett volna nékie talán ma is élne!

Hanem háf úgy kellett lenni, hogy Mózes csipkebokrakép égjen. lángoljon minél többekért és őrlődjék, emésztdjék a határtalan munkakedv és kötelességtudás tüzeiben, aminthogy még a behívó mennyei szózat is munkaközben találta őt

Bizony, bizony amicsodás volt élete, amicsodás volt halála, megmondhatott neki: „Velem leszesz a paradicsomban!“

Ezzel búcsuzhatnék is kedves halottunktól, de előbb lássuk meg még áldott életének dióhéjba szorított történetét a következőkben:

Született Fejérgyarmaton 1855. február 6-án ősi nemes birtokos családból. Szülei valának Fabián Imre és Kézy Mária.

Elemi ismereteit a fejérgyarmati iskolában nyerte. A gimnáziumot és theológiát Sárospatakon végezte, mindkettőt kitűnő sikerrel. 1881-ben a szatmárnémeti fényes gyülekezet választotta káplántanítónak. Itt bontogatta szárnyait a tehetséges ifjú, ki a szatmári gimnáziumban a matematikai szakon egyúttal kiegészítő tanárságot is viselt. Ő kezdeményezte a csakugyan megalakult és egyre nagyobbra hivatott városi iparos ott-hont és olvasókört. Szatmárnémetiben alapított családot, nőül vévén 1888. májusában Haresár Ilonát. Házasságukból 2 fiú és 2 leány származott és valamennyi gondos nevelésben részesült.

Ilyés István elhunytá után szülővárosa hívta meg lelkészül 1892-ben. Itt hatott, alkotott, gyarapított példás buzgalommal, fáradhatatlanul és nem is hasztalan, mert egyháza, irodája mindenben mintakép.

Egyik fejérgyarmati pénzügyintézet mint hivatott szakembert, hosszú évek során át vezérigazgatójává választotta; egyházmegyéje pedig gyors egymásutánban lelkészegyesületi elnökké, tanügyi bizottsági, — számvevőszéki taggá, tanácsbíróvá, segélyügyi biz. elnökké, kerületi képviselővé. Valamennyi tisztben önzetlenül hűszálíg részrehajlatlanul, szóval úgy forgolódott, hogy azoknak minden igazságát betöltötte.

Földi bűjdosásának a halál 61 éves korában folyó évi február hó 22-én este vetett véget, amikor is súlyos operáción szerencsésen túlelt asszonyleányával és ne-jével vidám beszélgetését abban hagyva ismét hivatalos iratot vön kezébe, mire szemei elhomályosodtak, kezei lelankadtak s amint ágyba lefektették, nemsokára csendesen elaludt.

Temetése a helyi és vidéki közönség óriási részvételével ment végbe. Az idő s az utak alkalmatlan volta dacára is csak lelkész 25 jelent meg a végtisztességen. Koporsója felett Kovács Lajos esperes, puritán jellemét, ténykedéseit találóan ecsetelő szép imádságot mondott. A helyi dalárda gyászalt énekelt. Sáfár Imre atyai lelkész Luk. 23⁴⁷ alapján mondott méltó gyászbeszédet, a sírnál pedig kedves káplánja: Gyöngyösi Bálint búcsuzott tőle meghatóan.

Harangszó, ének, búcsúbeszéd elhangzott, elcsendesült, de szívünk burjain még mindig és soká, nagyon soká rezeg a fájdalom.

Hű bajtárs! ki mint hős állottad a harcot nehéz kereszték alatt is minden szépért, jóért és nemesért: pihenj csendesen, szelíden. Mi még küzdünk, verítéke-

zünk, hogy majd futásunk végeztével elnyerjük mi is, amit te már bizonytalannal megnyertél, az igazság koronáját.
Tiszabecs, 1916 március hó 15.

G. Szabó Mihály,
református lelkész.

Halottaink

Szeőke József nagycézi lelkipásztor, szatmári egyházmegyei tanácsbíró életének 65., házasságának és lelkipásztori munkásságának 38. évében Budapesten, folyó hó 4-én, rövid szenvedés után visszadta lelkét Teremtőjének. Folyó hó 7-én temették el a farkasréti temetőben. Az elhunytat özvegye és fia Szeőke Kálmán karczagi főgimnáziumi tanár és családja gyászolja. Kiválóan hívatásos, buzgó és eredménydús lelkipásztor, jóságos szívű, nemes lelkűleg adakozó, a gyámoltalanok felkarolásában gyönyörködő emberbarát, szóval igazi példás keresztyén volt a megboldogult, akinek emlékezetét nemcsak a gondjaira bizott gyülekezet jelen és jövő nemzedéke, hanem sok, meg sok hálás lélek is kegyelettel, áldólag őrzi meg.

Biró András nádasdarácz-bogártelki lelkész, a kalotaszegi egyházmegye esperese életének 71. évében, március hó 29-én Kolozsvárt elhunyt. Porrészeit folyó hó elsején helyezték végső nyugalomra Nádasdaráczon. A Református Szemle folyó hó 7-én megjelent száma kegyelettel emlékezik meg az elköltözöttől.

Vargha Kálmán nyugalmazott kisölvédi tanító életének 67., házasságának 39. évében folyó hó 5-én hosszas szenvedés után csendesen elhunyt.

Különfélék

A nép.

Egyesekről is nem egyszer, a népről meg igen gyakran hallottunk már ellentétes véleményeket. A virágvasárnap elérése és a nagypéntek előre vetett árnyéka pedig mindig felveti elibénk a kérdést: Milyen a nép?

A népszellem, a tömegelek tanulmányozása kedvenc témája az újabb tudománynak. E lélektani kutatásokba belemélyedni ezúttal és e helyen céltalan volna. De minden elméletezés nélkül is megállapítható, hogy a nép viselkedésénél az őt alkotó egyesek öntudatossága és a vezető egyénisége az irányadó.

A nép vágyik arra amire; kutatva keres olyan embert, akiben céljai megvalósítására erőt éskészséget lát s ha ezt megtalálja: felmagasztalja akár az égig is, de csak ameddig az eszményei és eszméi harcosának tekintheti. Am, ha ez a dicsőített vezéralak

bármily nemes okból is visszavonul a nép szolgálatától, nyomban ki van mondva rá a „feszítsd meg“.

Rendszerint azonban a néptömeg irányváltatásának és nézetbeli átforgalódásának nemcsak az az oka, hogy kiabrándult a vezérből, hanem inkább az, hogy más érdekkörökbe csalogatják és csábítják át őt azok, akik a demagogiával kérkednek és abból aratnak hiú dicsőséget.

Mennél öntudatosabb a nép, annál könnyebb őt a nemes, igaz, jó ügy és cél szolgálatára megnyerni, viszont annál nehezebb orránál fogva járszalagon vezetni. Öntudatot, lelki és erkölcsi függetlenséget pedig nem nyerhet senki másutt, csakis egyedül Annál és Abban, akit amaz első virágvasárnapon a nép hozsánnával üdvözölt. És ha ez a ragaszkodás őszinte, hű: akkor semmiféle farizeusi ármánykodás sem vehet rajta diadalmat.

Lesztek én népem és én leszek a ti Istenetek!

□

A kollégium köréből. A kollégiumi felsőoktatási tanács folyó hó 10-én délután négy órakor gyűlést tartott, amelyen több fontos határozatot hozott, ú. m.: a dr. Kun Béla kollégiumi igazgató lemondása folytán megüresedett *kollégiumi igazgatói állást* D. Lencz Géza egyetemi tanárral, az *igazgatótanácsbeli tagsági helyeket* Sass Béla és dr. Pápay József egyetemi tanárokkal javasolta betölteni. *Széniorul* a jövő iskolai évre Ferenczy Károly 4. th.-t, *esküdtfelügyelőül*: gimnáziumi segédtanárrak Balázs Győző, gimnáziumi igazgatósági irodába Kaeskö János, internátusi esküdtnek Szaplóczai Bertalan és pénztári esküdtfelügyelőül Kelemen Gyula pályavégző 4. theologusokat választották meg. — A felsőoktatási tanácsot követő közös tanárkari gyűlés a kollégiumi igazgatói és az igazgatótanács-tagsági állások jelöltjeihez hozzájárult; ezenkívül az iskolai évváró istentisztelet idejéül június hó 3-át állapította meg.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság Debreczeni Köre folyó hó 8-án tartotta első felolvasó estélyét a kollégiumi díszteremben. A hallgatóság fényes sorában ott láttuk dr. Baltazár Dezső püspök urat, Domahidy Elemér főispánt, Sass Béla, Ferenczy Gyula, Zoványi Jenő, Lencz Géza, Kiss Ferenc, Csánky Bénéjám, Kiss Géza, Teghze Gyula, Illyefalvy Vitéz Géza, Tóth Lajos, Kovács Gábor, Bacsó Jenő, Haendel Vilmos, Pokoly József, Pap Károly, Darkó Jenő, Pápay József, R. Kiss István, Tankó Béla egyetemi tanárokat, dr. Tüdös János orsz. képviselőt, Széll Kálmán, Könyves Tóth Kálmán, Szele György, Kálmán Dezső lelkészeket, több lelkész képzőintézeti, főgimnáziumi- és tanítóképző-intézeti tanárt, azonkívül úgy az intelligens társadalom, mint a tősgyökeres debreczeni polgárság számos tagját; úgyhogy a szépen egybegyűlt közönség már csak a

megjelenésével is igazolta a kör megalakításának szükségességét és életképességét. — A kántus szívet-lelket megéltető énekével kezdődött az ünnepély. Az ének elhangzása után *D. Erdős József*, a Debreczeni Kör elnöke nyitotta meg az estélyt biblikus stílusú, finom gondolatokban gazdag beszéddel, melyet lapunk Irodalom rovatában egész terjedelmében közlünk. Utána dr. Kun Béla foglalt helyet az előadói asztalnál. Előadásában, mely a „*Világi papok*”-ról szólt, szakavatott tudással ismertette, mit jelent a papság fogalma s mi a különbség e között és az egyházi szolgálat között? Megállapítván a szolgálat körét, rámutatott arra, hogy a tanítás a lelkipásztorok feladata, míg a kormányzás az egyház más tagjaival együtt végzendő közös szolgálat. Majd elvi magaslapon körvonalozva a presbiteri, diakonusi tisztségek teendőit és megfogalmazván a zsinat presbiteri kormányformát, vázolta annak a magyar református egyházban való történelmi kifejlődését. A szépen kidolgozott és remekül sikerült előadást nagy figyelemmel hallgatta és hálás elismeréssel jutalmazta a közönség. — A következő programpont Hammerstädt János zongoraművész előadása volt. Bach: Fantáziája, Schubert assaija, Burkhardt: Rondója mindvégig magas elvezetést nyújtott a hallgatóság-nak abban az interpretálásban, melyben Hammerstädt magával ragadni, vagy andalítani egyforma biztos kézzel tudta közönségét. Valósággal nem akarták elbocsájtani a zongorától, amiért egy ráadásal is adózott a művész. Végül ismét a kollégiumi kántus énekelt Mácsai Sándor biztos, szakavatott vezetése mellett, a tőle megszokott precizitással és szépséggel. A jelen voltak kellemes és gondolatokban gazdag est felemelő emlékével távoztak.

Gyermekistentisztelet. A lelkészképző-intézet f. hó 9-én tartotta az első gyermekistentiszteletet Kiss Ferenc igazgató vezetésével. A változatosan egybeállított liturgikus elemek sorrendje a következő volt: 1. Előfohász. 2. 76. dics. 1. verse. 3. Bibliaolvasás. 4. 76. dics. 2. verse. 5. Imádság. 6. 76. dics. 3. verse. 7. Egyházi beszéd. 8. 76. dics. 4. verse. 9. Úri imádság. 10. 179. dics. 10. verse. 11. Megáldás. Az egyházi beszéden kívül, melyet Porzolt Ferenc 3. th. tartott, a többi részt (imádságok, megáldás) Kiss Ferenc lelkészképzőintézeti igazgató végezte. A hallgatóság, mely az egyháztéri és gyakorló elemi iskolák és a gimnázium alsóbb osztályú növendékeiből telt ki, a legnagyobb figyelemmel és áhitattal vett részt ezen az istentiszteleten.

A husvétii szünidő a kollégiumban a folyó április hó 15-én kezdődik és 30-án végződik.

A husvétii legációval kapcsolatos electio folyó hó 15-én délután 2 órakor, a konfirmáció pedig 16-án délelőtt 9 órakor lesz.

A debreczeni református felsőbb leányiskola, leánygimnázium és tanítónőképzőintézet növendékei szépen sikerült ünnepélyt rendeztek Debreczenfalva és a tanárok s tanítók hadiárvaik javára folyó hó 9-én. A műsor első száma Nagy Ilonka és Hegedüs Irén hangulatos négykezes zongora játéka volt. Széll Ilonka átértett szavalata után „Magyar ábránd” című táncot adott elő 12 leányka bájosan és oly ügyesen, hogy szinte kiérettük a gondolatot, amit a tánc tervezője kifejezni óhajtott. A 4. szám Szávay Zoltán „Eleven újság” háborús színjátéka volt. Negyvenhárman szerepeltek a darabban, kivétel nélkül mindannyian vidáman, megértéssel és nagy hatással. Méltán tapsolták az 5. számú ének- és tánc-kettőst előadó Bakaisz Margit és Winkler Judit lenge, fordulatos, könnyed lejtésű tancát, amelyet Tüdös Ilona kísért zongorán nagy precizitással. E tánc-kettősnek párja volt a Varga József „Szüret” című daljátékában Baltazár Katától és Hegedüs Annától lejött finom kidolgozású, lendületes és megkapóan ügyes szüreti tánc. Általában véve az egész darab, melyet az intézet volt ének- és zenetanára írt, úgy kellemes dallamával, mint a 30 görög jelmezes szereplő együttes, szépen egybeillő előadásával, Kiss Ilona ügyes zongora kísérete mellett méltó elismerést és maradandó hatást váltott ki a nagy számmal összesereglett hallgatóságból. Az előadást — tekintettel a vásári szünidőre — hétfőn és kedden megismételték.

A Csokonai-kör pályázatot hirdet oly prózai írásműre, amely Debreczen művelődés-, de különösen irodalomtörténetének valamely korszakával, vagy jelentős szereplőjével foglalkozik. Az irodalmi, illetőleg tudományos becsű műnek jutalma az idős Komlóssy Arthur emlékalapítványából 200 korona. A pályaművek kéziratban, vagy nyomtatásban, jelíges levéllel, vagy a nélkül adhatók be, f. évi október 1-ig a Csokonai-kör titkári hivatalához (Debreczen, Hatvan-utca 44.)

Kicsiny kezdet. A szerkesztőség címe 20 kor. érkezett. A szelvényre csak ennyi van írva: *Egy közpap Debreczen. Márc.—apr. rögtöni segély 10 K, alap 10 K, az özvegy papnéknak.* Úgy gondoljuk, hogy az ismeretlen nemes szívű lelkész intenciójának megfelelőleg jártunk el, amikor a húsz koronát áttettük a püspöki hivatalba azzal a kéréssel, hogy abból 10 K rögtöni segélyt utaljon ki, 10 K-t pedig özvegy papnék alapja címen kezeljen. Az Úr áldása sokasítsa meg e kicsiny kezdetet!

Adományok a debreczeni diakonissza-otthon számára: Özv. Degenfeld Gusztávné grófnő, Téglás 600 K. Özv. Gyene Lászlóné, Gencs 10 K. Győri János 2 K. Vadon Béla derecskei lelkész útján: Lénárt Áronné 6 K, özv. Gulyás Károlyné, ifj. özv. Szőke Józsefné, özv. Csécsi Imréné, Csökmés Imréné

5—5 K, özv. Benedek Imréné 4 K, özv. Farkas Imréné, özv. Arany Sándorné 3—3 K, Csécsi Sándorné, Csécsi Imréné, Szabó Lajosné, özv. Tóth Lajosné, Vadász Károlyné, Szabó Károlyné 2—2 K, Sipos Imréné 1.60 K, Szilasy Imréné, Serestyén Jánosné, Veres Lajosné, Zöld Károlyné, Kiss Piroska, N. N., Csécsi Sándorné, ifj. László Gaborné, László Imre, Szilágyi Vilma 1—1 K, Szilágyi Lajosné, Csécsi Sándorné zöldség, bab, burgonya, Balogh Józsefné tojás, bab, burgonya, Csizmadia Sándorné tojás, bab, kása, Kozák Mihályné, Biró Lajosné, Szöllősi Áronné, Gy. Szabó Imréné, Gy. Szabó Andrásné, Arany Károlyné bab, tojás, Csécsi Imréné zöldség, hagyma, burgonya, Pap Lajosné burgonya, Mészáros Jánosné párna, lepedők, kenyér, ifj. özv. Szabó Gaborné párna, paplan, lepedők, kenyér, Tóth Sándorné kenyér, Baranyay Mártonné Bogyá, Bartha Julia Kézdivásárhely 1—1 láda tojás, Mészáros János élelmiszer, Reinhardt Julia Losoncz függönyök, Boross Juliánna tojás, kalács, Gencsy Sámuel Pelsőcz ribizli és pöszméte-csemeték, eperpalánta, kalács. — Isten áldása legyen a nemes szívű adakozókon. *M. L.*

Vallásos-estély Nagyváradon. A maga nemében páratlan szellemi élvezetben volt azoknak részük, akik a Nagyvárad Református Tanítónőképző Intézet Önképzőkörének, a Magyar Evangéliomi Keresztyén Diákszövetség vezetőségének közreműködésével április hó 2-án rendezett vallásos estélyen megjelentek. Olyan ügyet ismert meg az estély diszes és nagyszámú közönsége, mely, bár hazánk számos helyén végez már nagy munkát diákok között, Nagyváradon most jelent meg először, hogy felhívja magára a nagyvárad protestáns vezető köröknek, a város intelligenciájának figyelmét. A XC. zsoltár elénekélése és *Kiss Károly* református vallásos tanár ihletett hangú imádsága után, *Nagy Vilmos*, a nagyvárad református tanítónőképző-intézet igazgatója nyitotta meg az estélyt. Ismertette a *szövetség célját*, amely röviden kifejezve: a keresztyénség erőinek érvényesítése a magyar diákság életében. Meleg szavakkal üdvözölte a Diákszövetségnek képviselőit: *Ravasz László* dr. theológiai tanárt, ifj. *Victor Jánost*, a szövetség főtitkárát és *Deme László* titkárát. Ezután a református képzőintézeti énekkar gyönyörködtette precíz betanított énekével a közönséget. Az estély tulajdonképeni középpontja az ezután következő ifj. *Victor János* előadása volt. A fiatal, de nagytudományú, nem annyira külső szónoki eszközökkel, mint inkább gondolatainak súlyával ható szónok „*Nemzetünk jövője nagyságának biztosításáról*” szólván, a következő gondolatokat fejtette ki: A mai világtörténelmi események megtanítottak ismét hinni nemzetünk dicső jövőjében. Az a dicső jövő azonban, melyért odakinn

a harciéren ifjaink küzdenek, valószínű csak akkor lesz, ha majd a hazatérők, az itthonlevők a háború után munkával meg tudják azt teremteni. Nemzetünk jövője ott készül már most a tanintézetekben, főiskolákban s olyan lesz ez a jövő, amilyen a mai kor diáksága. Szüksége van hazánk, dicső jövője szempontjából: 1. olyan diákokra, akiknek vannak nagy látomásaik, eszményeik; 2. akik egyéni felelősséget éreznek a jövővel szemben; 3. akik elegendő erővel is rendelkeznek ez eszmények megvalósítására. Ezt a diáktípust törekszik létrehozni a Magyar Evangéliomi Keresztyén Diákszövetség, még pedig a keresztyénség segítségével. A határozott hangon, a mozgalom fontosságának teljes tudatában elmondott beszédet a közönség lelkes szeretettel fogadta. Ezután *Förster Irma* úrlány művészi zongorajátéka, majd *Jakab Anna* képzőintézeti növendék lelkes szavalata következett. A képzőintézeti énekkar ismét a közönség elismerő tetszésnyilvánítása mellett énekelte id. *Victor J.*: „Szívünk egén...” kezdetű énekét. Majd *Ravasz László* dr. theológiai tanár bibliamagyarázatát hallgatta meg a közönség, ki minden hallgatóját mélyen megindította. Szembenézett a szónok a modern, kételkedő ember világnézetével és megadta a kételkedő ember sok kérdésére az evangéliom világánál nyerhető feleletet. Filozófiai magaslaton álló és mégis nemcsak az értelemhez, de a szívhez is szóló beszéde a hallgatóságból spontán kitörő tetszést váltott ki. *Deme László* bensőségteljes imádságával és a Himnusz elénekelésével végződött ez a lélekemelő estély, melyről minden résztvevő nagy lelki nyereséggel távozott. *V. I.*

Katona-Otthon. Egy éve annak, hogy dr. *Baltazár Dezső* püspök úr kezdeményezésére, dr. *Ferenczy Gyula* egyetemi tanár buzgó munkásságával a debreczeni Katona-Otthon megalakult. A kiválóan hasznos intézménynek azóta Königrätzban és Jaromirban fiókiintézetei szerveztettek. Hogy mennyire szükség volt erre a Katona-Otthonra s mily nagy és hasznos tevékenységet fejtett ki, arra legyen elég néhány számot idézni: A Katona-Otthont látogatta havonta Debreczenben 10,000 katona. Königrätzban és Jaromirban havonta 30,000 katona. Teát kapott Debreczenben havonta 7000 katona. Königrätzban és Jaromirban havonta 20,000 katona. Megvendégelt Debreczenben havonta 3500 katonát. Königrätzban és Jaromirban havonta 20,000 katonát. És mindezt a közönség áldozatkészségéből. Eddig negyvenhárom községben folytattak gyűjtéseket a Katona-Otthon javára. A Katona-Otthon céljaira a harctérről is küldenek adományokat azok a katonák, akik ez intézmény áldásait itthon élvezték.

A körösladányi református egyház két harangját ajánlotta fel és küldte el a hadvezetőségnek minden

megtérítés nélkül. Ugyanezen egyház a kárpáti falvak újraépítése céljára a hívek adományából 500 koronát küldött.

A máramaros-ugocsai egyházmegye I. hó 9-én tartotta tavaszi közgyűlését Halmiban a közgyűlési tagok élénk részvételével. A 44 pontból álló tárgysorozatnak különösen két pontja provokált nagyobb vitát s mindkettő közhasznú eredménnyel végződött. Az egyik vita az egyházmegyei gyámoltak (lelkész-és tanítói özvegyek) gyámdíját emelte az elviselhetetlen drágaságra tekintettel 100—100 koronával, ami az anyagiakban szegény egyházmegye részéről szép példaadás arra, hogy a konvent fedezetet keresen és találjon a nyomorban élő lelkészözvegyek felségítésére. A másik vitát a tanügyi bizottság jelentése vetette föl. A mindenre kiterjedő jelentésből és az igazán nívós vitából kétségtelen lett, hogy a népoktatás ügye mostoha gyermeke egyházunknak, mert az apaságot sem egyháziak, sem világiak a legtöbben nem veszik komolyan s hogy mindaddig nem lehet teljes rend sehol, amíg az egyházmegyei és egyházkerületi népiskolai felügyelőség szervezve nemesen. (Erre még külön is visszatérünk!) *Megbízottak tehát a tanügyi bizottság, hogy az egyházmegyében jelöltandó népiskolai felügyelői állás szervezésére vonatkozó javaslatát az őszi közgyűlésre terjessze be; továbbá, hogy tegyen sürgős előterjesztést az egyházkerületi tanügyi bizottsághoz arra nézve, miszerint a rövid iskolai évre tekintettel háborús tananyag állapíttassék meg a tanerőknek mihez tartás végett.*

A tárgysorozat többi pontjai az előadó jegyzők buzgósága, az elnökség bölcsesége folytán szép simán tárgyalattak le.

A Nagypénteki Református Társaság tisztelettel tudatja: hogy közgyűlését, e hó 14-én délután 5 órakor a budapesti II. k. Szilágyi Dezső-téri templomban tartja meg. Egyben testvéri szeretettel fölkeri a lelkész urakat, hogy egyházközségeink nagypénteki szokásos segély-adományát az Erzsébet házunkban gondozott harci árváink részére — Társaságunk gondnoki pénztárába Budapest, II. Szilágyi Dezső-tér 3. — beküldeni szíveskedjenek, honnan minden beérkezett adomány hálás köszönettel s azonnal nyugtáztatik. A társaság az 1915. évi évkönyvét — a nyomdai nehézségek miatt — csak a jövő hó folyamán küldheti be az egyházaknak. A szent cél szolgálatában fáradozó és buzgólkodó Nagypénteki Társaság keresztyéni és hazafias támogatását őszinte szívvel ajánljuk egyházi köreink méltó figyelmébe.

Egyházmegyei ügyész helyettes. A debreczeni egyházmegye, hadbavonult ügyésze helyetteseképp dr. Ádor Dániel debreczeni ügyvédet bízta meg az egyházmegyei ügyészi teendőik ellátásával.

A doberdói templom felépült, igen csinos deszkaépület. A felavatását folyó hó 12-ére vették tervbe, amikor is József főherceg is jelen lesz az ünnepségen. A templom fölszentelésére még állandóan adakoznak.

A városi nyomdát a leipzig-i nemzetközi világiállításon kiállított művészi nyomdatermékeiért a világiállítást nagy bizottsága ezüst éremmel tüntette ki. A kitüntetésről gyönyörűen készített diplomán tudósították a nyomdát. Gratulálunk.

Czirjék—Szörösey árva-szeretetház Zágomban.

Szörösei Szörösey Vincze és felesége Czirjék Klára évekkel ezelőtt oly végrendeletet tettek, hogy a Czirjék vagyonból Zágomban árvaházat létesítsenek. A nagyasszony néhány éve, az ura március 26-án hunyt el 82 éves korában. Az árvaház javára maradt hagyomány a 8 holdas kuriális beltelken kívül 85 hold és 25,000 K készpénz. Az árvaház a háború után különösen áldásos munkát fog kifejtteni s áldottá teszik a hagyományozók emlékét késő utódok előtt.

Lampérth Géza országos nevű költőnk „Kuruczvilág” című munkáját a Magyar Tudományos Akadémia a Kóczán pályadíjjal jutalmazta. Gratulálunk.

A karezag református főgimnázium március hó 27-én jól sikerült Rákóczi emlékünnepélyt tartott.

A szalontai református elemi iskolai tanulók folyó-hó 3-án tartott ifjúsági előadása 600 K-t juttatott a hadi özvegyek és árvák alapja javára.

Középeurópai tanítósövetség megalakításán fáradoznak a német tanítóegyesület tagjai s a ránk jövő pünkösztör a magyar és osztrák testvéregyesületek hozzájárulásával Eisenachban meg is tartanak az első gyűlést.

Egy órával előbb. Németországon úgy intézkédtek, hogy a nappali fény nagyobb mérvű felhasználása végett május elsejétől október elsejéig az időszámítást egy órával előbb viszik, úgy hogy éjfél a mostani 11 órára esik. Hasonló irányú intézkedések folyamatban vannak hazánkban is.

A negyedik hadikölesönt valószínűleg még ebben a hónapban kibocsátják.

Szerkesztői üzenetek.

S. E. Nagybánya. Sajnálattalunkra ebben a számban nem közölhattük.

„**A senki gyermekei**”. Olyan cikket, amelyikről nem tudjuk, ki írta, nem közlünk még akkor sem, ha a cikk az utolsó betűig egyező volna véleményünkkel és lapunk szellemével. Az azonban lehetséges, hogy ismert szerzőtől álnév, jegy alatt, vagy aláírás nélkül hozunk cikket, de az író nevét feltétlenül tudnunk kell. Kérjük tehát, tudassa a nevét.

Tartalom: A mi hagyományaink. — Tárcá: Egy példakép. — Egyház: Veress B., Reformációi jubileumi javaslat. — Iskola: Peleskey S. Háborús anomáliák a népiskolában. — Közélet: dr. Finkey F., Ellenvélemény a sárospataki akadémia áthelyezésének kérdéséhez. — Irodalom: D. Erdős J., Mit akarunk? — Nekrológ: G. Szabó M., Fábán Károly. — Halottaink. — Különlék. — Szerkesztői üzenetek. — Melléklet: Hivatalos Értesítő 16. szám.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

1835—1916. szám.

Hirdetés.

KÖRLEVÉL

az iskolaszékek Nagytiszteletű Elnökeihez.

Az Országos Állatvédő Egyesület 224. megkeresésére vonatkozóan felhívom a Nt. iskolaszéki Elnököket, hogy ahol csak a helyi viszonyok és körülmények megengedik:

1. a madarak és fák napjának ünnepélyét megtartani,

2. az ezzel kapcsolatban álló Országos Ifjúsági Madárvédő Ligát szervezni és fejleszteni;

3. az ünnepélyről és a ligáról szóló iskolai jelentéseket a Néptanítók Lapja április 15-iki számának mellékleteként megjelenő kérdőív felhasználásával június végéig a kir. tanfelügyelőségekhez (még akkor is, ha nem tartották meg az ünnepélyt, ez esetben jelezzék az ünnepély elmaradásának okát) beküldeni méltóztassanak.

A jelentéstevők mind megkapják a VII. évkönyvet, melyben adataik napvilágot látnak és mely ez ünnepeléshez mintaelőadásokat is szolgáltat.

A természetvédelmi nevelő oktatás a jelen körülmények között csak nyert jelentőségében. Céljai: elfásult közszellemünket fölleveníteni, népünk főkorbácsolt lelkét az emberies, békés élet medrébe visszaterelni és vérevesztett közgazdaságunkat segíteni, előbbre vinni mindannyiunk feladatai közé tartozik.

Azért, midőn a madarak és fák napjának jelentőségére és egész éven át való előkészítésére, a gyakorlati természetápolásra, az előljáróságok, iskolaszékek és a közönség bevonására, az Országos Ifjúsági Madárvédő Liga fontosságára, az általános állat- és növényvédelemre és különösen az ezirányú nevelő-oktatás vallás erkölcsi oldalára szíves figyelmüket ismételtelen felhívom,

atyafiságos szeretettel vagyok
Debreczen, 1916 április hó 5-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Veszünk vagy becserélünk bármiféle kiselejtezett templomi felszerelést vagy berendezést, orgonát, falustert, fafaragványokat stb. Legyen az bármily rosz vagy hiányos állapotban is. Azokat kijavítva és használható állapotba hozva részint a beörő ellenség által megrongált vagy elpusztított templomok és az ideiglenesen felállított hadikórházak kápolnai részére teljesen ingyen elajándékozunk, illetve bérmentve azok címére elküldjük. Az eddig ajándékba küldött több mint 40 templom, illetve hadikórházak lelkészeitől érkezett iratok akár másolatban, akár eredetiben áttekintés céljából bárkinek rendelkezésére áll, illetve azokat visszaküldés kötelezettsége mellett bérmentve megküldhetjük. Ha ezen egész Magyarország és Erdély minden egyes temploma lelkészeihez szétküldött körleveleink oly szegény templomokba is betalálnának tévedni, ahol bár a betörő ellenség nem is járt, de az illető lelkész nem képes egyes szükséges tárgyak megvételéhez a szükséges összeget semmiképen megszerezni, vagy annak megszerzése legalább is nagy fáradságra jöjjön, úgy forduljanak bátran egy egyszerű levelezőlapon cégünkhöz és kérjék a legszükségesebb dolgokat, csupán az illető lelkész neve, és hivatalának nedves bélyegzője szükséges a levélre, az is csupán azért, hogy a kegyesek illetéktelen kezekbe ne jussanak és a kért tárgyakat ajándékba a legnagyobb szíveséggel fogja cégünk bérmentve megküldeni.

Eladunk meglepően olcsó áron, használt, de jó karban visszaállított bármily — itt fel nem is sorolt — berendezést vagy felszerelést is, u. m.: harangot, orgonát, toronyóra-lapokat, stb. stb. Szegényebb templomokat igen előnyös fizetési kedvezményekben részesítünk. — Hajlandók vagyunk továbbá bármiféle kiselejtezett tárgyakat bármilyen más hasonértékű, de már használható állapotba hozott tárgyakkal esetleg újakkal is becserélni. — Elvállaljuk templomok és bármily más épületek lebontását, esetleg azoknak anyagát megvesszük. Elfogadjuk továbbá bármily stíű templom, sírbolt, vagy iskola tervezését, felépítését, esetleges átalakítását, vagy javítását, azoknak stíűszerű művészies kifestését, berendezését s felszerelését. Ajánljuk továbbá jótállás mellett penészgomba elleni szerünket, amelyeket évtizedek óta templomoknál kipróbálva meglepő eredménnyel használunk. Értesítésre saját költségünkön a színhelyre utazunk.

Nagy Jenő és Társa,
építőmesterek, templomépítési vállalkozók,
Budapest, VI., Nagymező-u. 8.

Pontos és legjobb

Órák

5 évi jótállás mellett!

Egyházi szente dények,

úrvacsorai kelyhek, osztó-tányérok és borkancsók, keresztelő-kannák és medencék, ékszerek, evő-

Arjegyék
2000 rajza
ingyen és
bermentve!
Pontos ki-
szolgálat!
Jutányos
árak!

készletek valódi 13 próbás ezüstből és I. rendű alpacca-ezüstből, jubileumi dísz tárgyak részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok

Polgár Kálmán

műorás és ékszerész, a ref. egyházak szállítója
BUDAPEST, VI., Teréz-körút 5., I. emelet.

BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Piac-utca 46-ik szám.

Telefon 304. szám.

Kalap, fehérenemű, úri-divat és szabó üzlet.

Készít férfiruhákat, felöltőket a legjobb kivitelben, valamint teljes úri kelenygetet mérték után.

Foncière, Pesti biztosító-intézet

Alapított 1864-ben.

Központi székhely: Budapest, V., Sas-utca 10. sz

Készpénzben befizetett részvénytőke 4.000,000 korona
A nyereség és díjtartalékok az évi díjbevételekkel együtt mintegy 74.075,300 koronára,

az intézet összes biztosítéka tehát mintegy 74.075,300 koronára rúgnak.

50 évi fennállása óta kártérítések fejében fizetett az intézet:
az elemi kárbiztosítási ágazatokban 278.818,768 kor.
az életbiztosítási ágazatban 43.972,292 kor.
a baleset és szavatossági biztosítási ágazatokban 5.487,624 kor.

összesen 328.278,684 koronát.

Az intézet működési tere kiterjed a következő biztosítási ágazatokra:

1. Élet-, járadék-, kiházasítási-, katonai szolgálat-és-etére való biztosítás.
2. Tűz-, villámcsapás- és robbanás által okozott károk elleni biztosítás.
3. Betöréses lopás elleni biztosítás.
4. A törvényes szavatosság következtében beálló kötelezettségek elleni biztosítás.
5. Tükrövegekben eshető töréskárok elleni biztosítás.
6. Az emberi testet érhető balesetek elleni biztosítás, (utazási, élethossziglani vasúti balesetbiztosítás).
7. Szállítványozási (tengeri-, szárazföldi- és folyamszállítmányozási) károk elleni biztosítás.
8. Jégverés okozta károk elleni biztosítás.

Olcsó díjak! Tisztán magyar intézet! Előnyös feltételek

RIEGER OTTÓ

gőzüzemre berendezett és a kir. udvar orgonagyára. — Hazánk legnagyobb orgonájának, a király orgonájának (koronázási templom) alkotója.

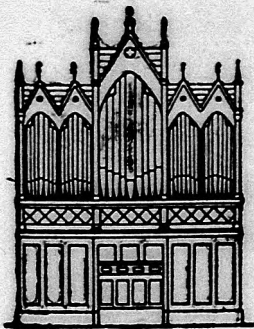
BUDAPEST, X., Szigligeti-u. 29. * Császári és királyi udvari szállító. —

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású oszloprendszerű (pneumatikus), tartos, nemes hangú orgonákat szállít.

40 év óta 2000-nél több orgonát szállított, közte a „KIRÁLY ORGONÁJÁT”, amely mű ezidő szerint hazánk legnagyobb orgonája. 80 változatú villanyerőre berendezve.

Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltebb árban teljesít. Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal, tervezetekkel és rajzokkal kívánatra díjmentesen szolgál.

RIEGER orgonagyára 40 évi fennállás óta 2000 orgonát szállított.

Most jelent meg!

MENNYORSZÁG KAPUJA

Imádságok konfirmált és felserdül ifjak és leányok számára.
Írta: **SZOLNOKY GERZSON.**

A hivatott ima író nagy hiányt pótolott ezen könyvecske megírásával. — Van e kis zsebkönyvben a hétköznapi, vasárnapi, bűnbánati és ünnepi imádságokon kívül több alkalmi imádság is az ifjúság életében előforduló fontosabb alkalmakra és kedélymozzanatokra.

Ara a **168 ol'atra** terjedő $12\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$ cm. nagyságú, **zsebbe tehető** könyvnek **díszes kemény vászonkötésben** 1 korona 20 fillér. — A nagytiszteletű Lelkészi Karnak **10 példány** megrendelésénél darabját **96 fillér, 25 példánynál 90 fillér, 50 példánynál 84 fillér, 100 példánynál 78 fillér, 1000 példánynál** darabját **66 fillér** kedvezményes áron szállítjuk. **Kapható:**

HEGEDÜS és SÁNDOR

protestáns irod. könyvkiadóhivatalában. **DEBRECZEN.**

GEBAUER KÁROLY és TSA.

ELSŐ DEBRECENI TEMETKEZÉSI INTÉZET.
(KOSSUTH-UTCA 2-IK SZÁM.)

Debreczen szabad királyi város legrégebbi temetkezési vállalata. Alapított 1868. évben

Elvállal temetések rendezését Debreczenben, valamint az ország bármely részében, a legmagasabb kivánalmaknak megfelelő kivitelben.

Kegyeletteljes pontossággal végez exhumálást, hulla szállítást minden országból vagy a határ bármely részéből, előre megállapított legszolidabb árak mellett.

Állandó gyári raktár:

Minden kivitelű érc, fa, selyem, bársony, bronzirozott és fényezett koporsókból, dús választék művirág és érc koszorúkból.

Sürgőnycim: Gebauer temetkezési intézet Debreczen.

Telefon: nappal 103-ik szám, éjjel 60 szám.

Temetések megrendelése éjjel is elfogadtatik.

Lelkész és vallásanár, tanár és tanító urak rendeljék meg és terjesszék a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, családi és ifjúsági havi folyóiratot.

Szerkeszti:

Megyericsy Béla.

Előfizetési díja egy évre 2 kor. Az **Ébresztőnek** minden keresztyén családnak és minden keresztyén ifjúhoz el kell jutnia, hogy a nemes szépirodalom szárnyain minden olvasójának lelkébe vigye a keresztyén magyar nemzet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal: Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000.000 korona volt.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el. □□